

Nur czarnoszyi - *Gavia arctica* (Linnaeus, 1758)

Status gatunku: Regularnie spotykany w czasie wędrówki jesiennej i wiosennej oraz nieregularnie zimujący. W latach 1976-2020 zarejestrowano łącznie 1458 osobników w 440 spotkaniach.

Środowisko. Spotykany na dużych rzekach, zbiorniku Zegrzyńskim i Domaniów, ponadto na stawach rybnych oraz starorzeczach, osadnikach ścieków, zalanych żwirowniach i dużych torfiankach.

Nur czarnoszyi *Gavia arctica* w upierzeniu godowym (fot. M. Twardowski).

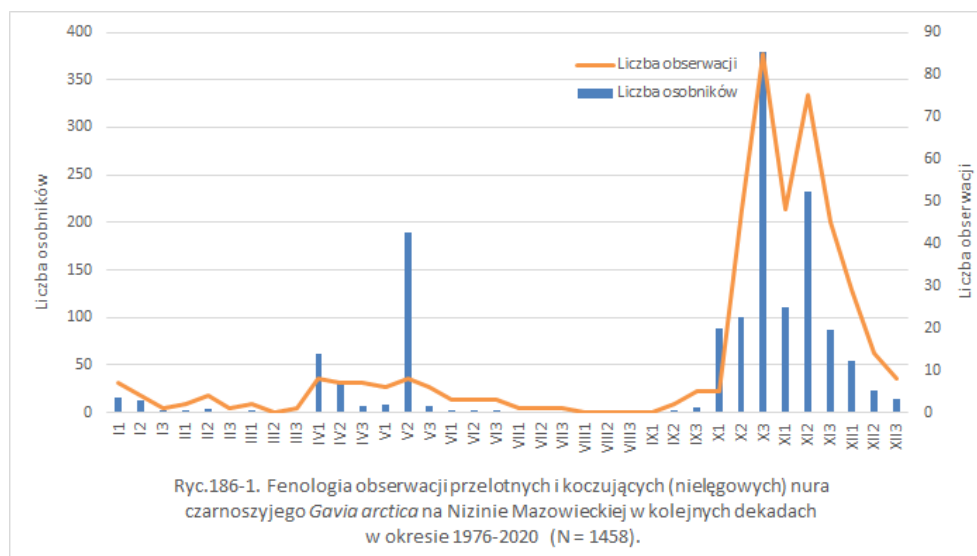
Zmiany częstości obserwacji. Taczanowski (1882) uważał nura czarnoszyjego za bardzo rzadki gatunek, a Dunajewski (1938) podaje, że był to gatunek „nierzadko spotykany jesienią, zimą i na wiosnę w różnych częściach kraju”. **BRAK HISTORYCZNYCH Stwierzeń – uzupełnić!!!** Np. **Stoltz 1917 ubity pod Łomżą!!!** W latach 1976-2020 zarejestrowano łącznie 1458 osobników w 440 obserwacjach, czyli średnio 3,3 os. w trakcie jednego spotkania. W latach 1981-2000 nury czarnoszyje obserwowano 102 razy, a w okresie 2001 – 2020 ponad 3-krotnie więcej: 338 razy, w tym w latach 2001-2010: 121 razy, a w dekadzie 2011-2020: 217 razy.

Przyczyny zmian częstości spotkań. Na wzrost częstości spotkań nura czarnoszyjego przypuszczalnie wpłynęło podwojenie populacji zasiedlającej Finlandię, która wzrastała od

końca lat 1980. Jednocześnie populacja szwedzka i norweska odznaczały się stabilnością od końca lat 1990. (Keller i in. 2020).

Wędrowniki. Najwięcej ptaków widziano jesienią (69%), znacznie mniej wiosną (22%) a najmniej zimą (9%). **Wędrownika wiosenna** rozpoczynała się w pierwszej dekadzie kwietnia (61 os. w 8 spotkaniach). W ostatnich dekadach mediana pierwszego spotkania wiosennego uległa znacznemu przyspieszeniu: 18 IV (3 IV-26 V) w okresie 2001-2010 i 9 IV (6 III-17 V) w dekadzie 2011-2020. Obserwacje z miesiąca lutego trudno było uznać jednoznacznie za pojaw wiosenny ze względu na zimowanie ptaków, jednak pomijając stwierdzenia z tego miesiąca, do najwcześniejszych należy zaliczyć: 6 III 2014 – 2 os. na Z|b. Domaniów (M. Łukaszewicz); 30 III 1992 – 1 os. na J. Czerniakowskim w Warszawie (M. Szymański) i 1 IV 2013 – 4 os. na zalewie w Łosicach (M. Rzępała). Migracja wiosenna przebiegała do końca czerwca z największym nasileniem w 2. dekadzie maja (190 os. w ośmiu spotkaniach; ryc. 186-1). Wyjątkowo późno, bo 28 VI 1991 obserwowano jednego osobnika na Bugu w Kózkach (A. Kaszkur i H. Sarnowska).

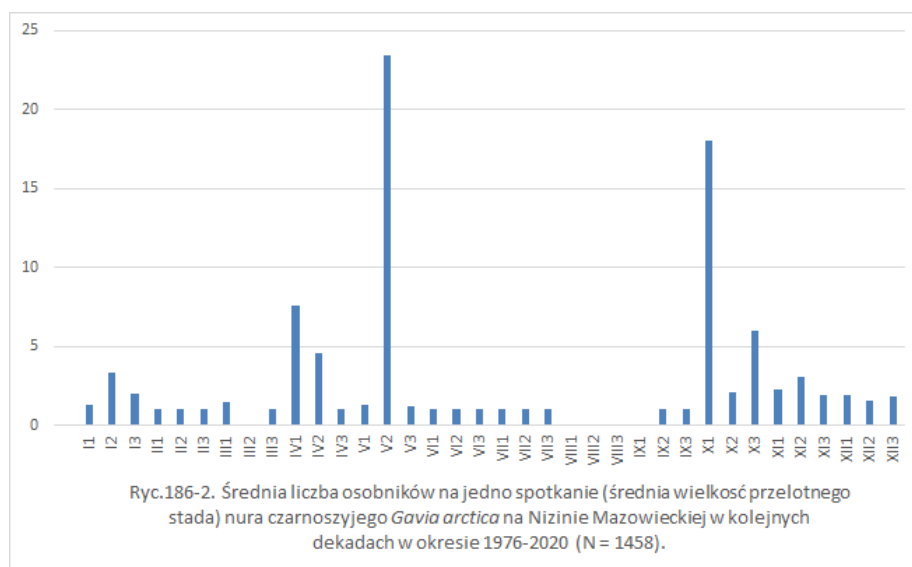
Okres przebywania. W dniach 1 V – 24 VI 1989 na stawach w Siedlcach przebywał jeden ptak w szacie godowej i był to najdłuższy pobyt tego gatunku (Goławski 2014). Również ptaka w szacie godowej obserwowano w dniach 23 VI – 6 VII 1990 na stawach w Raszynie (J. Zawadzki i in.). Krótszy pobyt jednego nura czarnoszyjzego zarejestrowano w dniach 8-11 VI 2020 na stawach w Podłodowie (D. Piechota i J. Stalenga).

Stadność. W latach 1976-2020 średnia liczba ptaków na jedno spotkanie (średnia wielkość wiosennego stada) wyniosła 5,9 os., a w poszczególnych dekadach od 1,0 do 23,4 os. (ryc.

186-2). Największe stado wiosenne liczące 180 osobników przelatujących na północny wschód nad Drohiczyńnem obserwowano 19 V 1989 (W. Walankiewicz). Ponadto 4 IV 2013 na Wiśle w Gassach przebywało stado 47 os. (A. Węgrzynowicz).

W okresie **jesiennej migracji** pierwsze ptaki pojawiały się w lipcu, a najwcześniej pojedynczego ptaka zauważono 6 VII 1990 na stawach w Raszynie (R. Miciałkiewicz i J. Zawadzki), następnie 17 VII 1987 na stawach w Rudzie Talubskiej pod Garwolinem (G. Kotas). Ponadto osłabionego ptaka widziano 25 VII 2020 na stawach w Piastowie (T. Kuna). Zaskakujący był brak sierpniowych obserwacji, a przelotne ptaki rejestrowano dopiero w drugiej dekadzie września, z najwcześniejszymi obserwacjami: 17 IX 2001 na zalewie w Siedlcach (A. Gołowski); 22 IX 1997 na Wiśle w Brzuminie (M. Keller); 25 IX 1986 na Wiśle w Skurczy (R. Kraska, J. Włastowski).

Mediana pierwszego jesiennego pojawu w ostatnich dekadach uległa znacznemu przyspieszeniu: w latach 2001-2010 wypadła na 20 X (17 IX – 13 XI), a w dekadzie 2011-2020: na 6 X (25 VII – 17 X). Również mediana ostatniej obserwacji jesiennej uległa przyspieszeniu: 29 XI (23 -30 XI) w dekadzie 2001-2011 i 27 XI (23-30 XI) w dekadzie 2011-2020.

Szczyt liczebności jesienią obserwowano w 3. dekadzie października oraz w 2. dekadzie listopada (ryc. 186-1).

Stadność. W okresie jesiennym średnia wielkość stada wyniosła 3,2 os. i była najwyższa w 1. dekadzie X, wynosząc 18 os. oraz w 3. dekadzie X – 6,0 os. (ryc. 186-2). Jesienią

odnotowano osiem stad skupiających przynajmniej 20 os. Największe stada (37, 58, 86 i 110) obserwowano 22 X 2015 koło Wyszkowa, w tym dwa największe przelatowały na południe, nad polami koło Olszanką, a dwa pozostałe odpoczywały na zbiorniku w Skuszewie (M. Twardowski). Ponadto 20 X 1996 widziano stado 25 os. na Wiśle w Piotrkowicach (M. Rębiś) oraz 20 XI 2004 - 20 os. na Zb. Zegrzyńskim (R. Kraska). Nieoznaczone do gatunku lecące stado 43 os. obserwowano nad Janowem Podlaskim 5 X 2019 (J. Mydlak) oraz 39 os. 11 XI nad Zb. Zegrzyńskim (P. Guzik).

Okres przebywania. Ptaki jesienią na ogół przebywały bardzo krótko (1-2 dni), a do wyjątkowych należy obserwacja 2 osobników (1 ad. i 1 im.), które na zbiorniku w Skuszewie pod Wyszkowem stacjonowały w dniach 23 X – 6 XI 2017 (M. Twardowski). Ponadto na stawach w Siedlcach w dniach 19-25 X 2002 przebywał ptak w szacie godowej (W. Domański i A. Goławski).

Struktura wiekowa w cyklu rocznym. Obserwowano łącznie 35 ptaków w upierzeniu godowym (2,4%) - głównie w okresie wiosennym. Interesująca była bardzo późna obserwacja ptaka w upierzeniu godowym w dniu 22 XI 1995 na Zb. Zegrzyńskim (M. Maniakowski).

Nur czarnoszyi *Gavia arctica* w szacie spoczynkowej (fot. M. Twardowski)

Zimowanie. W okresie zimowym (grudzień - luty) zarejestrowano łącznie 129 osobników w 70 obserwacjach (średnio 1,8 os.), głównie na Wiśle i Zb. Zegrzyńskim. Najwięcej ptaków obserwowano w grudniu – łącznie 91 os. w 51 spotkaniach. W styczniu zarejestrowano 31 os.

w 12 spotkaniach, a w lutym zaledwie 7 ptaków w 7 spotkaniach (ryc. 186-1). Na ogół zimowały pojedyncze ptaki, a tylko w grudniu obserwowano maksymalnie do 5 os., jednak największe stado, złożone z 7 os. było widziane 4 I 2018 na Zb. Zegrzyńskim (M. i S. Piaseccy, Ł. Matyjasiak).

Streszczenie. Regularnie spotykany w czasie wędrówki jesiennej i wiosennej oraz nieregularnie zimujący. W latach 1976-2016 zarejestrowano łącznie 1163 osobniki w 356 spotkaniach. W latach 1976-2016 średnia liczba ptaków na jedno spotkanie (średnia wielkość stada) wyniosła 3,3 os., a w poszczególnych dekadach od 1,2 do 23,4 os. Największe stado obserwowano wiosną: 180 os. przelatujących na północny wschód nad Drohiczyńskiem 19 V 1989, a 22 X 2015 - 4 stada (37, 58, 86 i 110) przelatujące koło Wyszkowa. W okresie zimowym zarejestrowano łącznie 22 os. osobniki w 16 spotkaniach.

Andrzej Dombrowski, Marek Twardowski

Literatura

Keller V., Herrando S., Vorisek P., *et al.* 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance, and Changes. European Bird Cenzus Council & Lynx Edicions, Barcelona.

Taczanowski W. 1882. Ptaki krajowe, Tom I, Kraków.